

Доброволчество на възрастни хора в ЕС

Резюме

Въведение

През тази Европейска година на доброволството настоящият доклад разглежда сравнително пренебрегваната тема за доброволството на възрастни хора в Европа. Обичайно е да се мисли за възрастните като за хора, които се ползват от доброволчески усилия, докато на техния принос като доброволци се отделя по-малко внимание.

Настоящото проучване включва 30 анализи на конкретни случаи на доброволчество на възрастни хора от 11 държави-членки на ЕС: Дания, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Италия, Латвия, Литва, Нидерландия, Полша и Обединеното кралство. В проучването се акцентира върху инициативи, които се осъществяват предимно на местно ниво и успяват да привлекат като доброволци възрастни хора, по-специално тези, които са застрашени в по-голяма степен от социално изключване. От проучването и от практиката става ясно, че доброволството в напреднала възраст може да стане инструмент за насърчаване на социалното приобщаване на по-възрастното население и за подобряване на качеството на живот на всички поколения.

Контекст на политиката

Населението над пенсионна възраст, разбира се, е многочислено и нараства все повече, но също така е разнородно и с различни икономически, здравни и социални ресурси. Тези различни условия и жизнен опит оказват въздействие върху възможностите и предпочитанията за участие в доброволчески дейности. Една от основните причини за по-ниската степен на доброволчество са лошите условия на живот на някои групи хора, които често пъти трябва да се справят не само с нисък доход, но и с физически увреждания. Поради това е важно да се увеличат по-широкообхватните политически стратегии, като например националните политики в областта на здравеопазването и доходите, които са насочени към общо подобряване на условията на живот на възрастните хора. Програмите, предназначени специално за участие на възрастни хора като доброволци, са рядко срещани. Освен това организациите, които се занимават с анализи на конкретни случаи, се различават помежду си по

отношение на важността, която придават на целта за социално приобщаване чрез доброволчество.

Основни констатации

Анализите на конкретни случаи илюстрират различни възможности за ангажиране на възрастни хора като доброволци. Особено важно предварително условие обаче е техният скрит доброволчески потенциал да бъде открит и подкрепен. Това се отнася за политическото и практическото ниво. Съществува необикновен набор от доброволчески дейности на възрастни хора, които съвсем не се ограничават до традиционните теми, свързани с възрастта, като например помощ за немощни или болни възрастни хора. Обръща се внимание на различни мерки, необходими за насърчаване на социалната и културната интеграция на групи от населението, изложени на риск от социално изключване. В проучването също така се изтъкват въздействията върху отношенията между поколенията, както и върху солидарността между поколенията в общността.

Набирането на възрастни хора за доброволци (и сред тях на такива, изложени на риск от социално изключване) често пъти изисква известни усилия. Въпреки това са идентифицирани няколко фактора, които улесняват тяхното участие: в допълнение към надеждното финансиране, стратегията за набиране и наемане, специално съобразени с тази група, са важни. Социалното приобщаване на възрастни хора чрез доброволчество обаче се превърна в ново предизвикателство. Все още съществува обща липса на политическо осъзнаване на потенциала на възрастните хора.

По отношение на набирането и наемането на възрастни хора като доброволци следните елементи вероятно допринасят за успеха (често пъти в комбинация):

- Цялостните медийни подходи и комуникационни подходи и подходите за повишаване на информираността са „класическият“ начин за ангажиране на възрастни доброволци. Освен това е полезно да се развиват и поддържат отношения със специфични групи, като

например религиозни и етнически общности, както и с обществени центрове.

- Малък дял от инициативите не са насочени пряко към насърчаване на доброволството на възрастни хора; вместо това тяхното участие представлява „стричен ефект“. В действителност целта на някои мерки е общото насърчаване на активен и самостоятелно определен начин на остаряване. Те приканват възрастни хора от различни социални слоеве да мислят и говорят за своите очаквания по отношение на различните аспекти на остаряването, както и да се подкрепят взаимно.
- За да се достигне до онези възрастни хора, които все още не са привлечени, „активният посредник“ може да е от полза. Този активен посредник обикновено вече участва до известна степен и по този начин изпълнява ролята на свързващо звено между инициативата и потенциалните доброволци, например като кани членове на семейството, приятели и съседи да вземат участие.
- Подготвителни курсове могат да насърчат признаването и осъзнаването на компетенции, като помогнат на възрастните хора да оценят своя жизнен опит и умения като ресурси за доброволчество. Подобни курсове могат също така да подпомогнат преориентирането след критично събитие в живота.
- Важно предварително условие за изпитване на удовлетвение от доброволството е доброволците да поемат само такива задачи, които са в състояние да изпълняват. Много инициативи се опитват да гарантират това посредством извършване на оценка на уменията на доброволците и предлагане на специални курсове за обучение.
- Уважението и признанието са особено важни за наемането на доброволци. Предлагаането на награди на доброволци и на доброволчески организации може да бъде ефективен начин за изразяване на признателност.
- Ако организацията предлага на доброволците гъвкавост, те оценяват това, че могат сами да определят степента на своята ангажираност. Това се отнася например за честотата и продължителността на участието в доброволческа дейност, което може да е важно за новото поколение възрастни доброволци.
- За запазване на интереса на доброволците решаваща роля може да изиграе осигуряването на застраховка, както и отпускането на помощ за покриване на разходите.

Могат да се посочат много положителни ефекти от доброволството за възрастните хора — например подобряване на субективното благосъстояние и повишаване на самочувствието. Тези ефекти могат да се обяснят с често съобщаваното задоволство от възможността за извършване на смислени и задоволителни

дейности освен платената работа и семейните задължения. Въпреки своето индивидуално положение, проблеми и рискове, възрастните доброволци успяват да остаряват активно.

Насоки за политиката

Доброволството на старини не заменя осигуряването на формални социални, културни и други организирани услуги. Точно обратното — тези анализи на конкретни случаи показват положителните и допълнителните въздействия на доброволческата дейност, известни от други анализи. Професионалната подкрепа от платения персонал също може да се разглежда като един от най-важните фактори, които оказват влияние върху ефективността и устойчивостта.

До момента социалните партньори изглеждат сравнително пасивни в подкрепата си за доброволството. Съществуват малко примери за политики и планиране на предприятия за пенсионери, които включват подготовка за доброволчество след оттегляне от активна трудова заетост. Общностното участие обаче може да се насърчи и често пъти се развива в течение на трудовия живот на индивида. По-вероятно е хора в напреднала възраст да се включат в доброволческа дейност, ако те са практикували това и на младини, така че следва по-системно да се търсят възможности за насърчаване на доброволството през годините на трудова дейност.

Необходими са целенасочени стратегии на всички нива с цел създаване на подходяща рамка за осмислено приобщаване на възрастни хора към доброволческа дейност. Това следва да включва организирането на мрежи от съответни заинтересовани лица от различни нива за осигуряване на обмен на опит и информация. В този контекст, както и във връзка с общата подкрепа на инициативи и организации на местно ниво, местните органи имат особено значение.

Национални програми за популяризиране и благоприятстващо законодателство изглеждат могат да бъдат полезни и да стимулират действия. Въпреки това без пряка местна подкрепа предимно от местните органи те са неефективни. Една комбинация от стратегии е най-ефективна както по отношение на инструменти (финансиране, инфраструктура, подкрепа от специалисти), така и на програми. Необходими са обаче ясни стандарти и мерки за подкрепа, по-специално при разработването на инициативи, насочени към социално изключени групи. От съществено значение е най-вече културата на признание за стойността на доброволството на възрастни хора на местно и национално ниво, както и на ниво ЕС.

Допълнителна информация

Докладът *Доброволчество на възрастни хора в ЕС* може да бъде намерен онлайн на:
<http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1134.htm>

Teresa Renehan, Служител, отговарящ за изследователската информация,
ter@eurofound.europa.eu